

καὶ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ θαλάσῃ πρὸ ἐτῶν μόλις ἐξήκοντα.

Η ΗΜΕΡΑ ΕΚΕΙΝΗ

[Ἐκ τῶν τοῦ Ἐδμόνδου De Amicis].

Σεῖς—ἔλεγέ ποτε δεσποινίς τις πρὸς ἀξιωματικὸν ἀρτίως ἐκ τοῦ πολέμου ἐπανακάμψαντα—εἶπατέ μοι σεῖς, τί ἀληθῶς αἰσθάνεται τις κατὰ τὰς φοβερὰς ἐκείνας στιγμάς. Ἔστὲ εἰλικρινῆς, σὰς παρακαλῶ. Σεῖς οἱ στρατιωτικοί, ὁσάκις ὀμιλήτε περὶ πολέμου, τὰ κόπτετε πολὺ κατὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ πάντοτε εὐρίσκειτε κάποιον νὰ τὰ καταπίνῃ· ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι τοιαύτη, σὰς προειδοποιῶ. Εἶπατέ μοι τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς πολλὰς ῥητορικὰς φράσεις, διότι περιγραφὰς μαχῶν ἔχω ἀναγνώσει ἀρκετὰς εἰς τὰ βιβλία, καὶ ὅλαι εἶνε κομμένα ἐπάνω εἰς τὸ αὐτὸ σχέδιον.

— Τί νὰ σὰς εἶπω ; . . . τόσον εὐκολον σὰς φαίνεται ; χωρὶς νὰ προστοιμασθῶ ; Δότε μοι καιρὸν τοῦλάχιστον νὰ τακτοποιήσω τὰς ἀναμνήσεις μου, ἀλλέως θὰ σὰς προσφέρω κανὲν σύρραμμα χωρὶς ἀρχὴν καὶ τέλος.

— Ὅχι, κύριέ μου· δὲν θέλω προστοιμασίας. Δὲν ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω φιλοσοφικὴν διατριβὴν, καὶ ἔτι ὀλιγώτερον σελίδα τινὰ στρατιωτικῆς ἱστορίας. Εἶπατέ μοι οὕτως, ἀπροπαρασκευάστως, ὅπως σὰς ἔλθῃ εἰς τὸ στόμα, πᾶν ὅ,τι ἠσθάνητε καὶ εἶδτε. Ἐμπρὸς λοιπόν ! Θέλετε παρακλησεις ; ὀμιλήσατε.

— Τὸ θέλετε ἀφεύκτως ;

— Ὅμιλήσατε.

— Θὰ ὀμιλήσω· ἀλλὰ προσέξατε, οὔτε μίαν λέξιν θὰ εἶπω περισσώτερον ἀφ' ὅ,τι εἶδον. Ἄν ἡ διήγησις δὲν σὰς διασκεδάσῃ πολὺ, ἐγὼ δὲν πταίω.

— Ἔστὲ εἰλικρινῆς καὶ μὴ ζητεῖτέ τι πλέον ἀρχίσατε.

— Ἀρχίζω· καὶ πρῶτον πάντων. . . πρέπει νὰ δώσω ὑμῖν ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ ἐδάφους. Προσέξατε· ὑποθέσωμεν ὅτι τοῦτο εἶνε ἡ ἄλυσις τῶν Ἄλπεων. Ὁ προμαχὼν ἐκεῖνος ὅστις διακρίνεται...

— Τοπογραφίαν κάμνετε ; . . ὦ, δι' εὐσπλαγχνίαν !

— Δὲν θέλετε ; τότε ἐξηγοῦμαι κάλλιον κατ' ἄλλον τρόπον. Ὑποθέσωμεν ὅτι εὐρισκόμεθα ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος, εἰς τὸ ὑπαιθρον, τὴν πρῶταν ὥραίαν θερινῆς ἡμέρας διαυγούς καὶ γαληναίας. Ὑποθέσωμεν ὅτι ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τοὺς πόδας μας, ἀρχεται τὸ ἔδαφος ὑψούμενον ἠρέμα, καὶ ἀναβαίνει, ἀναβαίνει, ἀναβαίνει ἕως ὅτου σχηματίζει εὐμορφον λόφον, εὐρύν, ὑψηλόν, ἔχοντα καμπύλας κανονικάς, ἢ κορυφὴν τοῦ ὁποίου διαγράφεται εἰς τὸν ὀρίζοντα, ἐκεῖ, ἐν τέταρτον, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς θέσεως ταύτης. Ὁ λόφος εἶνε χριστέστατος, καταπράσινος, μέχρι τοῦ μέ-

σου τοῦ πρανοῦς φαίνονται διεσκορπισμέναι ἐπ' αὐτοῦ φραγαί, δένδρα, μακραὶ σειραὶ ἀμπέλων. Ἀύλακες ρυτιδοῦσι τὴν ἐπιφάνειάν του, καθ' ὅλας δὲ τὰς διεθυθύνσεις διασχίζεται ὑπὸ ἀτραπῶν καὶ ὑπὸ τοιχίσκων συγκειμένων ἐκ μικρῶν λιθαρίων, οἵτινες συνήθως χρησιμεύουσιν ὡς σύνορα τῶν κτημάτων· ἐδῶ μία ἔκτασις ἐδάφους ; γέμουσα χόρτου καὶ θάμνων· ἐκεῖ τὸ ἔδαφος φαίνεται ἐσκαμμένον καὶ διεσπικρμένον ὑπὸ λίθων· ἐντεῦθεν τεμάχιόν τι ὀμαλόν, ἐπίπεδον σχεδόν· ἐκεῖθεν αἰφνιδίως τὸ ἔδαφος γίνεται ἀνώμαλον καὶ γυμνόν. Σὰς τὸ παρέστησα καλῶς ; τὸ φαντάζεσθε ; τὸ βλέπετε τώρα ;

— Τὸ βλέπω.

— Καλῶς. Ὑποθέσατε καὶ ἐν ἄλλο ἀκόμη. Φαντάσθητε ὅτι ἱκανὸν μέρος τοῦ λόφου, ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τῶν προπόδων, εἶνε ἐντελῶς ἀδενδρον, γυμνόν, ἄνευ οἰκιῶν, καθαρόν, καὶ ὅτι φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου οὕτως, ὥστε διακρίνεται εὐκρινῶς ἕκαστος αὐλαξ, ἕκαστος θάμνος, ἕκαστος ἄνθρωπος, ἂν εὐρίσκοντο ἐκεῖ ἄνθρωποι. Ὁ ἄνθρωπος φαίνεται, ἂς ὑποθέσωμεν, ὑψηλὸς τόσον, ὥστε νὰ διακρίνηται ἂν ἦνε ἀνὴρ ἢ γυνή. Γελᾶτε ; Αὐτὸ σὰς τὸ λέγω διὰ νὰ λάβητε μίαν ἰδέαν περὶ τῆς ἀποστάσεως.

— Ἐννοῶ.

— Καὶ λοιπόν ; Τώρα . . στρέψατε ὀπισθεν. Φαντάσθητε ἐδῶ, ἐκεῖ, δεξιὰ, ἀριστερά, μακρὰν, ὀπισθεν τῶν θάμνων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀμπέλων, ἐντὸς τῶν αὐλάκων, ὀρθίους, καθημένους, τινὰς κατακεκλιμένους μὲ ἀσκεπὴ κεφαλὴν, ἄλλους ξεκουμβωμένους, ἄλλους μὲ τὸ ὄπλον κατὰ γῆς, ἄλλους φέροντας αὐτὸ μεταξὺ τῶν γονάτων, σιγηλοῦς, σοβαροῦς, πολλοὺς στρατιώτας, τριακοσίους, ὑποθέσωμεν, ἢ τετρακοσίους· πλείονας ἔτι· ἐν τάγμα, ἔστω. Καίπερ κεχωρισμένοι καὶ διεσκορπισμένοι, ἐν τούτοις φαίνονται τηροῦντες εἰσέτι τὴν κατὰ φάλαγγα παρατάξιν. Οἱ ἀξιωματικοὶ ἴστανται ἐν ὀμίλῳ, ἐκεῖ κατέμπροσθεν, καὶ συνομιλοῦσι ταπεινῇ τῇ φωνῇ, διὰ βραχειῶν λέξεων, διὰ μονοσυλλάβων, διὰ νευμάτων· ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν στρέφουσι τὸ βλέμμα ἐκεῖ ἐπάνω, πρὸς τὴν πέριξ, πρὸς τὰ ὀπίσω. Περισσότερον ὅμως κυττάζουσιν ὑψηλὰ, φαίνονται ὡσεὶ περιμένοντες πάντες κάτι ἐκεῖθεν· πάντα τὰ βλέμματα διευθύνονται πρὸς τὴν κορυφὴν. Κάτι θὰ φανῇ ἐκεῖθεν ἐντὸς ὀλίγου. Καὶ τῷ ὄντι· ἰδέτε ἐκεῖ πρὸς ἀριστερὰ ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἐκεῖ ὅπου φαίνεται τὸ σύμπλεγμα ἐκεῖνο τῶν κυπαρίσσω· βλέπετε τὸ μελανόν ἐκεῖνο καὶ μακρὸν στίγμα, ὅπερ κινεῖται καὶ προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ, καὶ ὀμοιάζει πρὸς τὴν σικιὰν ἣν σχηματίζουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀπομεμονωμένα τινὰ νεφίδρια περῶντα πρὸ τοῦ ἡλίου ; ἰδέτε, ἰδέτε πῶς προχωρεῖ καὶ πῶς διαστέλλεται ! Εἶνε φάλαγξ στρατιωτῶν· εἶνε πολλοὶ, ἀληθῶς ; Μὰς φαίνεται ὅτι κινοῦνται βραδύτατα, ἀλλὰ τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς ἀπο-

στάσεως. Ἀπεναντίας βαίνουνσι πράγματι μὲ βήμα γοργόν, καὶ πόσον γοργόν μάλιστα! Κυττάξατε ποῦ ἔφθασαν. Βλέπετε τὸν σελαγισμὸν ἐκείνον, ὅστις διατρέχει ταχέως ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέρου ἄκρου τῆς φάλαγγος, καὶ φαίνεται ὅτι ἀκολουθεῖ τὸν κυματισμὸν τῆς; Εἶνε ἡ ἀντανάκλασις τῶν λογῶν φέρουσι τὸ ὄπλον ἐπ' ὤμων. Νὰ τώρα διακρίνονται καλλιτέρα. Ἰδετε τώρα τοὺς ὄπισθεν ἡμῶν ἄνδρας. Ὅλοι σιωπηλοὶ, ὄλοι ἀκίνητοι, μὲ τὸ στόμα ἡμιανεωγμένον, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὸ σῶμα ἐκεῖνο τοῦ στρατοῦ, εἰς ἐκείνας τὰς λόγχας πάντες κυττάζουσι τὰ βήματά των, σημειοῦσι τὸν κυματισμὸν οὐδὲ πνοὴ ἀκούεται, οὐδεὶς ποιεῖ ἐν νεύματι φαίνονται ὄλοι μαρμαρίνοι. Αἴφνης μία φωνὴ κράζει· — Ἐκεῖ, ἐκεῖ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Στρέφονται πάντες πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος. Καὶ τῷ ὄντι ἴδετε ἐκεῖ, πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ὅπου κεῖται ὁ οἰκίσκος ἐκείνος· παρατηρήσατε τί ἔρχεται. Ἄλλη φάλαγξ, μεγαλειτέρα, πυκνοτέρα, φοβερωτέρα, ὀπλισμένη ἐπίσης μὲ λόγχας ἀπαστραπτούσας, προχωρεῖ κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν, συνεσφιγμένη, ταχεῖα, ἀποφασιστική. Στρέψατε ὄπισθεν ἀκούεται πόσα ψιθυρίσματα;

— Πόσοι νὰ ἦνε; — Ἐν σύνταγμα;

— Ὅχι δὲ, δύο τάγματα. — Ἐν μόνον.

— Ὅχι, ὄχι, δύο. — Τρία. — Φαίνονται ἀροβολισταί. — Εἶνε πεζικόν. — Ἀροβολισταί. — Ὅχι. — Ναι, σοὶ λέγω, νὰ, ποῦ φαίνονται τὰ λοφία. — Ἐσταμάτησαν. — Σοῦ φαίνεται. — Ἐσταμάτησαν, σοὶ λέγω. — Ὅχι, καλῶς, δὲν βλέπεσι ὅτι κινοῦνται;

Ἐν τούτοις τὸ μεταξὺ τῶν δύο φαλάγγων διάστημα ἤλαττοῦτο. Τὸ ἐμετροῦμεν ἀνασκιπτῶντες ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν. Τὸ βλέμμα ἡμῶν διέτρεχεν ἀκαταπαύστως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην φάλαγγα, ταχὺ ὡς ὁ λογισμὸς, ἀπληστον, ἐπίμονον· ὅλη ἡ ψυχὴ συνεκεντροῦτο ἐν αὐτῷ. Καὶ τὸ διάστημα ἐν τῷ μεταξὺ ἤλαττοῦτο, ἤλαττοῦτο ὀλονέν· καὶ αἱ δύο φάλαγγες ἦσαν ἤδη ἐγγὺς ἀλλήλων, καὶ ἐβάδιζον ταχεῖα, ταχεῖα, καὶ ἤδη ἀτάκτως πως καὶ συγκεχυμένως. Καὶ ἡμεῖς πάντοτε μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς δισσταλμένους, ἀκίνητους, καρφωμένους ἐκεῖ· ἡ καρδιά ἡμῶν ἔπαλλεν, ἔπαλλε βιαίως· ἡ ἀναπνοὴ ἐκρατεῖτο.

Αἰφνιδίως, ταυτόχρονως σχεδόν, ζωρὰ λάμψις ἤστραψεν ἐπὶ τῶν δύο ἐκείνων φαλάγγων, κατεβίβάσθη καὶ ἐσβέσθη. Εἶχον καταβιβάσει τὰς λόγχας ἀμέσως μετὰ ταῦτα τροχάδην. Κραυγὴ τις, ἥτις ἦτο βεβαίως φοιναλέα, ἀφίκετο ἀσθενῆς καὶ ὑπόκωφος μέχρις ἡμῶν.

Ἐφοικιάσαμεν.

Ἰδοὺ αὐτά!... πρόκειται νὰ συγκρουθῶσι· συνεκρούσθησαν. Μία αὐτῶν ἐνδίδει, διαστέλλεται, ὀπισθοχωρεῖ, διασπάζεται, διασκορπίζεται δεξιὰ, ἀριστερὰ. . . ἐτροχάνη εἰς φυγὴν.

Νέα κραυγὴ, κραυγὴ χαρᾶς, ἀφίκετο μέχρις ἡμῶν, καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἀπηνητήσαμεν καὶ ἡμεῖς. Ἡ ἡμετέρα κραυγὴ, προειρομασθεῖσα πρὸ πολλοῦ ἐντὸς τῶν σπλάγγων μας, καὶ κατασιγασθεῖσα βιαίως, καταπινυθεῖσα, ἀνήλθεν ἐπὶ τέλους, ἔρρηξε τὰ δεσμὰ, ἐξέφυγεν ἐκ τῶν μυχιαιτάτων τῆς καρδίας, ἀγρίως παρατεταμένη καὶ δειξία.

Ἡ νικηφόρος φάλαγξ ἔστη πρὸς στιγμὴν, εἶτα ἐκινήθη πάλιν, κατεδίωξε τοὺς φυγάδας, ἀπεμακρύνθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐγένετο ἐν μελανὸν σημείον, ἠφανίσθη.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην φωνὴ μεγάλη, εὐτυχος, ἀντήχησε μέσον ἡμῶν· — Ἡ σειρά σας τώρα! Εἰς τὴν θέσιν σας!

Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ ταγματάρχου μας.

Ἐδοκιμάσατέ ποτε νὰ ρίψητε τεμάχιον χάριτος ἀνημμένον ἐπὶ μυρμηκιάς, ἐξ ἐκείνων αἰτινες εἰς ἐνὸς βήματος ἀπόστασιν φαίνονται ἀκίνητοι, ὡς μεγάλη τις κηλὶς, ἧς δὲν δύναται νὰ διακρίνη τις τὴν ποιότητα; Ὁ μικρὸς ὄμιλος φοβηθεὶς συνταράσσεται, συστρέφεται καθ' ὅλα τὰ μέρη σκοτοδινιωδῶς, καὶ ὄραξ ἐν σπουδῇ πρὸς τὰς ὑπογεῖους στοάς. Εὐτυχεῖς οἱ πρῶτοι! Οἱ ἄλλοι συμπυκνοῦνται, συνωθοῦνται, συστοιβάζονται ἢ εἰσοδος αὐτῆ ἐφράχθη; ὀμοῦσι ταχέως πρὸς ἄλλην. Καὶ αὐτὴ ἐπίσης κεκλεισμένη; πρὸς ἄλλην τότε. Οὐδ' αὐτὴ; . . τότε ἐκ νέου εἰς τὴν πρώτην. Ἀφοῦ δὲ τὸ πλεῖστον μέρος χωθῆ ἐν ἀταξία ἐντὸς τῆς φωλεᾶς, πολλοὶ ἀτυχεῖς περιπλανῶνται ἀπέλπιδες τῆδε κακεισε, ἀσκοπῶς πρὸς ἀναζητήσιν διόδου φυγῆς, ἀπὸ τῆς μιᾶς ὅπως εἰς τὴν ἄλλην, μᾶλλον νεκροὶ ἢ ζῶντες, μέχρις ὅτου εὐρωσι καὶ αὐτοὶ θέσιν τινὰ ὅπως ἐξισφαλισθῶσι, καίτοι βραδέως, καίτοι ἠναγκάσθησαν νὰ καθῶσιν ὀλίγον πρὶν ἐπιτύχῶσι τοῦτο.

Τοῦ φόβου ἐξακουμένου, τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν ἐκείνων, ἅμα ἀντήχησεν ἡ προσταγὴ.

Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ πάντες ἀνηγέθησαν, πάντες εὐρέθησαν ἔνοπλοι. Αἱ τάξεις ἐσχηματίσθησαν ἐκ νέου ἀστραπηδόν. Ἐπῆλθε ζωρὰ τις ταραχῆ, ζωρὰ ψίθυρος, συνώθησις ἐπὶ τινὰ στιγμὴν· εἶτα γαλήνη. Τινὲς ἔδραμον καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέτι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς θέσεως τῶν ὅστις τὴν εὐρεν, εἰσεχώρησεν ἐν αὐτῇ, ὅστις δὲν τὴν ἀνεύρεν, ὠθῶν διὰ τῶν ἀγώνων κατῶρθωσε νὰ ἀποκτήσῃ ἄλλην· πάντες ἦσαν εἰς τὰς θέσεις των.

Θεωρήσατε τὸ πλῆθος αὐτὸ, ὅπερ πρὸ ὀλίγου δισπαρμένον ἔκειτο χαμαὶ, μὲ τὸ φέρεμα ἀνοικτόν, μὲ τὴν ζώνην λελυμένην, μὲ τὰ ὄπλα κατὰ γῆς, θεωρήσατε τώρα πῶς ἀστραπηδόν εὐρέθη αἰφνης ὄρθιον, παρατεταγμένον, ἀκίνητον, βωδόν, καὶ πῶς ἡ ὄψις αὐτῶν εἶνε ἰλαρὰ καὶ γαληναία. Θεωρήσατε τὸ πρόσωπόν των, καὶ θὰ εἶπητε μετ' ἐμοῦ ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἢ θὰ ἴδωσι τὰ

νώτα του ἔχθρου ἢ θ' ἀποθάνωσι. Θεωρήσατε τὴν σημαίαν. Εἶνε ἀκίνητος· ὁ κρατῶν αὐτὴν βραχίονά δὲν τρέμει. Ἴδετε καλῶς τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτὴν στρατιώτας, οἵτινες σχηματίζουσι φραγμὸν λογγῶν· ἐμποιοῦσι τρόμον. Οἱ ὀφθαλμοὶ τινῶν φαίνονται κερανοὶ.

— Ἐμπρός! βροντᾶ ἡ γνωστὴ φωνή.

Κίνησιν τις ταυτόχροнос παρατηρεῖται ἐφ' ὅλης τῆς στήλης, φοικίαισιν τις, ψίθυρός τις· εἶτα γαλήνη. — Ἐμπρός! ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ λογαγοί.

— Ἐμπρός λοιπὸν, ἐπάνω, εἰς τὸν λόφον. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς βαδίζων λόχος διατάζει πρὸς στιγμὴν, εὐρεθεῖς ἐνώπιον μικρᾶς φραγῆς ἐμποδιζούσης αὐτῶ τὴν ὁδόν. Οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτὸν λόγοι συνωθοῦνται ὀπισθεν τοῦ πρώτου· ἡ βαρεῖα φάλαγξ συσφίγγεται, κλονίζεται, κυμαίνεται ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἐτέρου ἐπὶ τοῦ ἀνωτάλου ἐδάφους· εἶτα διασπᾶται, διαστέλλεται, συστέλλεται, μηκύνεται, συντάσσεται ἐκ νέου, ἐκ νέου συνωθεῖται, μετὰ φωνῶν ἀδικόπων, μετὰ ὄρυων αἰφνιδίων, μετ' αἰφνιδίων στάσεων, μετὰ βήματος ἀνίσου, μετ' ἀλμάτων. Ὁ εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἐσχάτην γραμμὴν τώρα μὲν ὠθεῖται ὀπίσω ὑπὸ τοῦ σάκκου τοῦ προηγουμένου στρατιώτου, καὶ τύπεται ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ μέσον τοῦ στήθους· τώρα δὲ ῥίπτεται ἐπὶ τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἵσταμένου καὶ τὸν ὠθεῖ πρὸς τὰ ἐμπρὸς βιαιῶς. Ὁ εὐρισκόμενος εἰς τὰς ἄκρας, συγκρουόμενος ἰσχυρῶς ἐντεῦθεν κἀκεῖθεν, ὅτε μὲν μετὰ τῆς πλευρᾶς τοῦ συντρόφου του, ὅτε δὲ μετὰ τοῦ σάκκου τοῦ ἐτέρου, καὶ ἄλλοτε μετὰ τῶν ἀγκώνων τοῦ παρ' αὐτὸν, ἀνέρχεται ἐρπύζων, κλονούμενος, μὲ κυρτὴν κεφαλὴν καὶ ἀνοικτὰ σκέλη. Ἐδῶ εἰς φραγμὸς· σηκώσατε τοὺς πόδας καὶ τὰ ὄπλα ὑψηλά. Ἐκεῖ εἰς χάνδαξ· τὸν ἐπεράσαμεν μὲ εὐκίνησιαν. Τώρα ἐν ὑψώμα γῆς. Θάρος, ὑπέροβητε αὐτὸ χωρὶς νὰ καταστρέψητε τὴν τάξιν. Εἶτα ἐν σύμπλεγμα κλάδων κατέρχεται μέχρι τοῦ προσώπου· παραμερίζατέ το μὲ τὴν χεῖρα καὶ κύψατε. Ἐν κλήμα ἀμπέλου φράσσει τὴν διόδον· μίαν μὲ τὴν σπάθην καὶ κάτω, ἐμπρός. Χόρτα, θάμνοι, φαγαί, ἄμπελοι, τάφροι, ἀτραποὶ, τὸ πᾶν μεταβάλλεται, πίπτει, ἐξαφανίζεται ὑπὸ τὸ κύμα ἐκεῖνο, ὑπὸ τὸ βαρὺ ἐκεῖνο καὶ βίαιον βάδισμα, ὑπὸ τὸ ἀχαλίνωτον ἐκεῖνο πλῆθος. Τὸ ἔδαφος ἐγένετο νῦν ἀπότομον καὶ πετρῶδες αἰφνιδίως· οἱ πόδες ὀλισθαίνουν, πολλοὶ πίπτουν· ἐμπρὸς, ἀνεγείρονται διὰ τῶν ἀγκώνων, ἐμπρὸς, θάρος, ὄρθιοι. Οἱ πλείστοι βοηθοῦνται διὰ τῶν χειρῶν, διὰ τῶν ἀκτρίδων, διὰ τῶν γονάτων. Οἱ κορμιοὶ τῶν δένδρων, οἱ βῶλοι τοῦ χώματος, οἱ λίθοι, αἱ ῥίζαι, τὸ πᾶν χρησιμεύει ὡς στήριγμα εἰς τὴν ὑπὸ νευρικῆς ἐξάφσεως κατεχομένην χεῖρα· ἡ πληθὺς ἀναρριχᾶται, ἔρπει, περιπλέκεται, πυκνὴ ἐδῶ, ἀραιὰ ἐκεῖ, συγκεχυμένη, διεσπαρμένη, ἀλλ' ἐπίμονος, ἀλλ' ἀποφασιστικὴ, ἀλλὰ λυσαλέα. Ἐν τοσούτῳ αἱ δυνάμεις ἐξάν-

τλοῦνται, καὶ ὁ ἥλιος μᾶς τοξεύει, μᾶς φλογίζει· καὶ ἐντὸς ἡμῶν, ἐδῶ, τὸ στήθος μᾶς ἀνάπτει... Δὲν πειράζει, θάρος· ἐν βλέμμα ὑψηλά διὰ νὰ ἴδωμεν πόσον μένει εἰσέτι. — ὀλίγον. Ἐν βλέμμα ὀπισθεν· μακρὰ γραμμὴ ὀλισθησάντων τείνουν τὰς χεῖρας· τινὲς πειροῦνται ν' ἀνεγερθῶσιν ἐπὶ ματαίῳ, ἐπαναπίπτουσι πάλιν. Ἐφθάσαμεν σχεδόν· μᾶς ἔχουν διακρίνει ἤδη· ἐντὸς ὀλίγου. . .

Ὡ!.. Συριγμὸς παρατεταμένος, ὀξὺς, ἀπαίσιος, λυσαλέος διήλθεν ὑπερθεῖν τῆς κεφαλῆς τῆς φάλαγγος. Ἀθηνῆς τις κραυγὴ ἀκούεται, φοικίαισιν βαθεῖα μᾶς καταλαμβάνει· ῥιπτόμεθα χαμαὶ πάντες. — Ὑψηλὰ τὸ κεφάλι! κραυγάζει ἡ γνωστὴ φωνή, ὅταν ἀκούεται ὁ συριγμὸς, σημείον ὅτι διέβη ἡ σφαῖρα. — Ἐγειρόμεθα πάντες ὄρθιοι· τέλος πάντων ἤλθεν ἡ στιγμὴ, μᾶς εἶδον· ἄς συμπυκνωθῶμεν· ταπεινώσατε τὰς λόγχας, βῆμα εὐκίνητον, «τοὺς ζυγοὺς πυκνώσατε!» — Ἐτερος συριγμὸς, μακρότερος, λεπτότερος, δηκτικώτερος, ἐγγύτερος, τρομακτικώτερος· ὅλοι κατὰ γῆς. — Αἶ, παιδιά, ἐπάνω!, ἀκούεται ἡ γνωστὴ φωνή, ἀτενίσατε κατὰ μέτωπον τὸν θάνατον· μὴ φοβῆσθε! Ἄλλος συριγμὸς· καὶ ἄλλος, ὅλοι ἀβλαβεῖς· εἴμεθα ἐξησφαλισμένοι· ἰδοὺ ἡμεῖς· ἐπὶ τῆς κορυφῆς· ἄλτ! ἄς περιεῖνῶμεν.

Πάντες στρέψουσι τὸ βλέμμα κύκλω ἐκθαμβοί. Οἶα ἀπέραντος, θαυμασία παιδιά! Τὸ αἶθριον τοῦ ὀρίζοντος ἐπέτρηπεν εἰς τὸ βλέμμα νὰ διακρίνη καὶ τὰς ἐσχάτας ἀποστάσεις. Ἀφ' ἐνός, μακρὰν, μακρὰν ὄρη, καὶ ὀπισθεν αὐτῶν ἄλλα ὄρη, ὑψηλά, κυκᾶ, καθαρὰ· ἀφ' ἐτέρου παιδιά, παιδιά πάντοτε. Ὁλόκληρος ἡ πρασίνη ἐκεῖνη ἐπιφάνεια ἠὺλκαυτο πυκνῶς ὑπὸ λευκῶν ταινιῶν, μακρῶν καὶ λεπτῶν, συνενουμένων εἰς διάφορα σημεῖα καὶ ἀφανιζομένων μεταξὺ τῶν μακρῶν κειμένων δένδρων, ἐν αὐταῖς δὲ ἠγείροντο κατὰ διαστήματα μεγάλα σύννεφα κόνεως, ἅτινα φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐφαίνοντο λευκότετα καὶ ἐρηκύνοντο βραδέως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν ὁδῶν· αἱ λευκαὶ ταινίαι ἦσαν αἱ ὁδοὶ, δι' ὧν διήλθομεν τὴν πρώτην, τὰ σύννεφα ἐδείκνυσον τὴν πορείαν ἰταλικῶν τινῶν φαλάγγων. Ὀλίγοι τινὲς οἰκίσκοι ἐφαίνοντο διεσπαρμένοι, κεκρυμμένοι σχεδὸν ἐντὸς τῶν δένδρων, ὡς ἂν ἐφοβοῦντο καὶ δὲν ἤθελον νὰ ἴδωσιν ὅ,τι συνέβαινεν ἐκεῖ. Κάτω, ἀκριβῶς κάτω, ἴστατο ὡς θεατὴς σιγηλὸς ἐν πρώτῃ γραμμῇ ἡ Βιλλαφράγκα. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ὅπου ἴσταντο οἱ ἔχθροί, διακρίνοντο ἀμαυραὶ τινες κηλίδες μέσον τῶν πρασίνων ἀγρῶν καὶ διαλείπων σπλαγισμὸς λογγῶν, καὶ αἱ κηλίδες αὐταὶ, ὅτε μὲν προὔχουσαν, ὅτε δὲ ἴσταντο, νῦν μὲν ἐκλινον πρὸς τὰ δεξιὰ, ἄλλοτε πρὸς τὰ ἀριστερὰ, καθὼς ἂν ἦσαν ἀβέβαιοι περὶ τῆς πορείας καὶ ἔβαινον μετὰ προφυλάξεως. Ἐγγύτερον ἡμῶν, εἰς τὴν πεδιάδα, τέσσαρα ἢ πέντε αὐστριακὰ τηλεβόλα ἐπυροβόλουν βραδέως, ἀλλ' ἀδιακόπως. Ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους καὶ ἀκριβῶς εἰς τοὺς πρόποδας

τοῦ λόφου, ἰσάρισμα τηλεβόλα ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐπιροδόλου ἀδικαίπτως ὡς τὰ πρῶτα, ἀλλὰ εὐστοχώτερον. Ὅπισθεν ἡμῶν, εἰς τοὺς πρόποδας ἐγγὺς κειμένου λόφου ἐφαίνετο πυκνὸς λευκὸς καπνὸς καὶ ἐκροτάλιζον συνεχῆ κατὰ στοῖχον πυρὰ ἧτο ἡ ἀκροτάτη πτέρυξ ἄλλης τινὸς μεραρχίας. Οὐδὲν ἄλλο εἶδομεν, ἢ καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐνθυμοῦμαι. Ἰστάμεθα ἐκεῖ περιμένοντες, καὶ θεώμενοι τὸ ἐξάσιον θέαμα.

Κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς βαθείας συγκινήσεως, ἐνῶ ἐντὸς ἡμῶν ἀνακυκᾶται ὑψιστόν τι αἶσθημα, ὁ νοῦς σχεδὸν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὅ,τι αἰσθάνεται ἢ καρδία, ἀφαιρεῖται βαθμηδὸν καὶ περιπλανᾶται καὶ ἐγκαταλείπεται καὶ τρέχει κατόπιν εἰκόνων καὶ λογισμῶν παιδαριωδῶν καὶ παραδόξων, ὡς ἂν ἡ ὥρα ἦν διερχόμεθα ἧτο ἐκ τῶν τῆς συνήθους ζωῆς, ὥρα νωφρότητος καὶ γαλήνης. Οὕτω καὶ ἐγὼ, βλέπων μακρὰν ἐν κωδωνοστάσιον ἐσκεπτόμην.—Εἶνε Κυριακή. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκείνου ἐνεδύθησαν σήμερον τὰ ἑορτάσια καὶ ἐξῆλθον φαῖδροι εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐπορεύθησαν κατόπιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκολούθως ἀπετελείωσαν τὰς ὑποθέσεις των καθὼς πάντοτε, γαλήνιοι, εὐχαριστημένοι. . . . Εἶνε ἡμέρα ὡς αἰλοῖπαι δι' αὐτοὺς ἡ σημερινή. Τίς οἶδεν ἂν ἔχουσι γνῶσιν περὶ τοῦ τί συμβαίνει ἐνταῦθα. Καὶ ὅμως μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσι μητέρες ἔχουσαι τέκνα στρατιώτας. . . Καὶ διεισδύων ἐτι μᾶλλον ἐντὸς τῆς φαντασίας ταύτης, ἔβλεπον ὄλας τὰς γυναῖκας τοῦ χωρίου ἐκείνου ἐντὸς τοῦ ναοῦ, γονυπετεῖς, βεβυθισμένας εἰς τὴν προσευχὴν καὶ ἐξήταζον τὴν ἔκφρασιν τῆς μορφῆς ἐκάστης.—Ἐκείνη, ἐκείνη ἴδετε, εἶνε βεβαίως μήτηρ στρατιώτου τινός!—Καὶ εἰς ἕκαστον κρότον τηλεβόλου τὴν ἔβλεπον ὠχρῶσαν καὶ τρέμουσαν...

Αἴφνης λοχίας τις ἐγγὺς μου ἰστάμενος, ἡγέρθη ὀρθιος καὶ ἐβάδισε βήματά τινα κρατῶν ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν, μειδιῶν καὶ ῥίπτων τὸ βλέμμα ἀπόματα, πρὸς τὰ ὄρη. Ἔτεινε κατόπιν τὴν χεῖρα καὶ διευθύνων τὸν δείκτην πρὸς ἓν σημεῖον, ἔσθη πρὸς στιγμὴν, ἐθεώρησε τοὺς περίξ αὐτοῦ συντρόφους καὶ

— Παιδιά! ἀνέραζε μετὰ φωνῆς ἠχηρᾶς καὶ εὐκρινοῦς, ἐλάτ' ἐδῶ.—Πολλοὶ ἡγέρθησαν καὶ ἔδραμον πλησίον αὐτοῦ.—Ἴδετε, προσέθηκε κρατῶν πάντοτε τὸν βραχίονα τεταμένον καὶ τὸν δείκτην εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον· βλέπετε ἐκείνους τοὺς πύργους ἐκεῖ κάτω καὶ ἐκεῖνας τὰς οἰκίας;—Ποῦ; ποῦ; ἠρώτησαν πλεῖστοι ἄλλοι προσελθόντες δρομαίως.—Ἐκεῖ, νὰ, ἐκεῖ ποῦ σημαδεύω.—Βλέπω, εἶπεν εἰς ἐξ αὐτῶν.—Καὶ ἐγώ.—Βλέπομεν ὅλοι.—Λοιπὸν;

— Λοιπὸν, ἀπήντησε μετὰ φωνῆς ἠχηρᾶς ἀλλ' ὑποτρόμου, ἐκεῖ εἶνε ἡ Βερώνη.

— Ἡ Βερώνη, ἡ Βερώνη! ἀνέραζαν πάντες κροτοῦντες τὰς χεῖρας ἢ φήμη διεδόθη, καὶ τὸ τάγμα ὀλόκληρον ἐν ἀκαρεῖ προσῆλθεν ἐκεῖ. Πάν-

τες ἐστραμμένοι πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ μετὸν βραχίονα τεταμένον πρὸς τοὺς μόλις διακρινομένους πύργους καὶ μετὸ τὸ στόμα ἡμιανοηγμένον ἐκύτταζον, ὅπως κυττάζει τις... Σὰς ἔτυχε ποτὲ ν'ἀπουσιάσῃ ἐπὶ ἱκανὸν καιρὸν ἡ μήτηρ σας; Ἄν μετέβητε εἰς τὸν σταθμὸν περιμένοντες τὴν ἀφιζίν της, θὰ ἐρρίψατε βεβαίως τὸ βλέμμα ἀπληστον καὶ ἐπίμονον εἰς τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἔμελλε νὰ ἔλθῃ, ὅτε δὲ εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς ὁδοῦ ἐκεῖνης διεκρίνατε ἐν μελανὸν σημεῖον, ἐν νεφύδιον λευκοῦ καπνοῦ καὶ τὸ οὖς σας ἐπληξεν ὁ ἦχος τῆς ἀτμαμάξης, κυρία, τί ἠσθάνθητε τότε ἐν τῇ καρδίᾳ σας; Ὅ,τι ἠσθανόμεθα ἡμεῖς ἐκεῖ, τρυφῶντες ἐπὶ τῇ θεᾷ τῶν πύργων ἐκείνων, καὶ ἀναφωνοῦντες τὸ προσφιλὲς ὄνομα. . .

Ἡ δεσποινὴς ἐφρικίασεν.

— Καὶ τὰ τέσσαρα τάγματα τοῦ συντάγματος εὗρισκοντο εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀξιωματικός. Αἴφνης ἀκούεται ἠχηρὰ φωνή, οἱ στρατιῶται ἀνορθοῦνται ἀμέσως, οἱ ἀξιωματικοὶ προστάζουν.—Εἰς τὰς θέσεις σας!—Οἱ λόχοι ἀνασηματίζονται, καὶ ὄλοι ἀπομένουσι σιωπηλοί. Κραυγὴ ἑτέρα ἠχεῖ, καὶ αἱ ἀξιωματικοὶ ἐπαναλαμβάνουσι·

— Λόγην ἐφ' ὄπλου!— καὶ τὰ τέσσαρα τάγματα προσαρμόζουσι τὴν λόγην εἰς τὸν σωλῆνα τοῦ ὄπλου, καὶ ἡ σιγὴ ἀποκαθίσταται ἐκ νέου.— Τί εἶνε; Τί συμβαίνει; ἐρωτῶσι πάντες ἀλλήλους. Καταφθάνει ὁ ὑπασιτιστὴς τοῦ συνταγματάρχου ἐφιππος, πλησιάζει πρὸς τὸν ταγματάρχον μας καὶ τῷ λέγει κάτι εἰς τὸ ὠτίον.— Ἐμπρός! κράζει ὁ ταγματάρχης. Τὸ τάγμα κινεῖται, ὑπερβαίνει τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου, καὶ κατέρχεται τὴν κλιτῶν, ὁδεῦον πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ. Πάντες οἱ ὄπισθεν εὗρισκόμενοι καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς μνησκόμεν τὸν λαιμὸν καὶ προτεινομεν τὴν κεφαλὴν δεξιὰ, ἀριστερὰ διὰ νὰ ἴδωμεν ποῦ βαδίζομεν· ἀλλ' οὐδὲν κατορθοῦμεν νὰ ἴδωμεν, διότι ὁ πρῶτος λόχος μᾶς ἐμποδίζει τὴν ὄρασιν. Στρέφομαι πρὸς τὰ ὄπισω καὶ βλέπω τὰ ἄλλα τάγματα ἀκολουθοῦντα ἡμᾶς βραδεῖ βήματι. Αἴφνης, ἐνῶ ὁ τελευταῖος λόχος εὗρισκετο ἐπὶ ὑψώματός τινος τοῦ ἐδάφους, διακρίνω μετὰξὺ τῶν δένδρων κινήσιν τινα, φωτοβολίαν. . . Ταῦτοχρόνως ἀκούω φοβεράν ἐκπυροσοκρότησιν καὶ συριγμοὺς ὀξύτατους δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, εἰς τοὺς πόδας μου, ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου, καὶ κραυγὰς σπαρακτικὰς βήματά τινα μακρὰν, καὶ πέραν βλέπω μέγα σύννεφον λευκοῦ καπνοῦ, καὶ εἶτα ἀκούω ἠχοῦσαν φωνὴν ἰσχυράν:— Ἐφοδος διὰ τῆς λόγης! Τὸ τάγμα ἀσύντακτον καὶ συγκεχυμένον ὀρμαῖ ἐμπρὸς εἰς ἔφοδον μετὰ βῆμα ταχύ. Ἄλλη μία κραυγὴ ἀκούεται:— Σαβοῖα!— Τὸ τάγμα ἀφίνει ὠρυγὴν ἠχηρὰν καὶ ὀρμαῖ τροχάδην. Τίποτε ἄλλο δὲν φαίνεται εἰμὴ καπνός· καὶ ἄλλη ἐκπυροσοκρότησις· καὶ ἄλλοι συριγμοί· ἐμπρός! ἐμπρός! . . Ἄλλ! . . ἡ σάλπιγξ

σημαίνει ἄλλ. Ποῦ εἴμεθα ; Ποῦ εἶνε ὁ ἔχθρος ; Τί θὰ κάμωμεν ; "Ω, τί καπνός ! Τὸ τάγμα εἶνε διεσπαρμένον καθ' ὀλοκληρίαν. Ἴδου μία οἰκία. Φαίνεται ὅτι μᾶς πυροβολοῦσιν ἐξ αὐτῆς. — Ἐφοδος διὰ τῆς λόγχης ! ἀκούσται ἠχοῦν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πυροβολισμῶν τὸ τάγμα ἐφορᾷ. Ποῦ πηγαίνομεν ; πῶθεν διαβαίνομεν ; Τίποτε δὲν βλέπομεν. "Α ! νὰ, μία θύρα ἔμετα ἡμεῖς μανιώδεις, με τὴν λόγχην προτεταμένην· μία αὐτὴ, ὁ ἔχθρος, μία σημαία. Θάρρος ! ἐπάνω τους ! Πέριξ τῆς σημαίας ἐγείρεται προμαχὼν ἀπὸ στήθη. Οἱ πρῶτοι καταβλήθέντες κάμπτονται, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἄλλων, οἵτινες ἴστανται ἀλλόνητοι ὡς στήλαι, σταματᾷ ἡ μανία τῶν ἐφορῶντων καὶ ἀρχίζει θύελλα καταπληκτικῆς κτυπημάτων, ἀτινάτις αἰσθάνεται χωρὶς νὰ βλέπῃ. Αἱ λόγγαι διασταυροῦνται, καὶ συγκρούονται ἀπηχοῦσαι παρατεταμένως· τρίζουσι τὰ συντριβόμενα ὄπλα· ὀλολυγμοὶ φρικώδεις πνίγονται ἐντὸς τοῦ λάρυγγος, καὶ στεναγμοὶ διακεκομμένοι συνοδεύουσι τὸν κωφὸν κρότον τῶν κτυπημάτων. Τὰ ὄπλα ὑψοῦνται, ὁ ἀγὼν περικλείεται, οἱ μαχόμενοι προσεγγίζουσιν ἀλλήλους· σχηματίζεται ἀρίστον τι σύμπλεγμα ἐκ τῶν μὲν καὶ τῶν δέ· εὐρίσκονται ὄλοι ἐστενοχωρημένοι, ἐστοιχιασμένοι, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Δραττοῦν με τὰς χεῖρας τὰς λόγγας· ὁ εἷς ἀρπάζει τὸν λάρυγγα τοῦ ἐτέρου, περιπλέκουσι τοὺς βραχίονας, τὰς κνήμας, συσφίγγονται, ἀποσπῶνται, πίπτουσιν, ἐγείρονται, ὠχροὶ, ἀσθμαίνοντες, με τοὺς ὀδόντας ἐσφιγμένους, με τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ καὶ αἱματόφυρτον. Ὁ εἷς αἰσθάνεται ἐγγὺς τοῦ προσώπου τὴν συνεχῆ καὶ φλογερὰν ἀναπνοὴν τοῦ ἐτέρου· ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ μία μορφή ἀποκαθίσταται πελιδνὴ καὶ μία κεφαλὴ καταπίπτει ἐπὶ τοῦ αὐχένος με τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν συνεστραμμένας. Τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ τῶν πεσόντων· τὸ πέριξ τῆς σημαίας σύμπλεγμα ἠλαττώθη. Μία λόγγη διαπερᾷ τὸ στήθος τοῦ σημαιοφόρου. — Νά ! κραυγάζει μετὰ θνησκούσης φωνῆς ἕτερος ἤρπασε τὴν σημαίαν. Ἐν τούτοις πανταχοῦ τῆς οἰκίας ἐξακολουθεῖ ἡ συμπλοκή. Ἐξέρχονται κραυγαὶ θρηνώδεις ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν δωματίων. Τὰ πατώματα τρέμουσιν ὑπὸ τὸ βᾶρος τῶν ἐσπευσμένων βημάτων· αἱ θύραι στένουσι καὶ διαρρηγνύνται ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν ἀκτηρίδων. Οἱ πολιορκούμενοι περιπλανῶνται ἀηλιτισμένοι τῆδε κάκεισε· συσπειρῶνται ἐντὸς τῶν καπνοδόχων, ὀπισθεν τῶν ἐπίπλων, ὀπισθεν τῶν θυρῶν. Οἱ ἐφορῶντες καταφθάνουσιν ὠρούμενοι, διασπείρονται, ἐρευνῶσιν, ἰχνηλατοῦσι, τοὺς ἀνακαλύπτουσι, τοὺς ἐκφωλεύουσι, τοὺς διασύρουσι στίζοντας με γραμμὴν αἵματος τὰ πατώματα καὶ τὰς κλίμακας. Οἱ ἠττηθέντες δὲν παραδίδονται· οἱ αἰχμάλωτοι ἐξανίστανται, ἀποσπῶνται τῆς χειρὸς, ῥίπτονται ἐκ τῶν παραθύρων, κρημνίζονται εἰς τὴν αὐ-

λὴν, ἢ διατρυπῶνται εἰς τὴν βράχιν ὑπὸ λόγγης καὶ πίπτουσιν ἄπνοι πρὸ τῶν παραθύρων· ἄλλος ζητεῖ καταφύγιον ἐπὶ τῆς στέγης· ἄλλος πληγωμένος καὶ περιόρτος ὑπὸ τοῦ αἵματος, σύρεται τετραποδίτῃ ἐκτὸς τῆς συμπλοκῆς. Οἱ πρόμαχοι τῆς σημαίας εὐρίσκονται εἰς τὰ ἔσχατα. — Παραδόθητε ! κράζουσιν οἱ ἡμέτεροι. — "Οχι, ὄχι ! ἀποκρίνονται ἐκεῖνοι μετὰ φωνῆς πεπνιγμένης, θάνατος, θάνατος ! Ἐξαίφνης κραυγὴ ἰσχυροτάτη ἀκούεται καὶ σύμπασα ἡ οἰκία ἀντιβοᾷ τρέμουσα, ταυτοχρόνως δὲ πηδᾷ ἐκτὸς τῆς συμπλοκῆς στρατιώτης τις κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἐχθρικὴν σημαίαν, με τὸ μέτωπον ὑψωμένον καὶ ἀκτινοβόλον, ῥακένδυτος, αἰμοσταγής. — Ζήτω ! ἐπαναλαμβάνουσιν ἑκατὸν φωναὶ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς οἰκίας. Ἀκούσται ἐν σάλπισμα. — Τί ; τί τρέχει ; Ὑποχώρησις ; Πῶς ; Διατί ; Εἶνε ἀδύνατον ! Σιωπή ! Καὶ ἄλλο σάλπισμα ἀκούσται καὶ ἀντηγεῖ ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ ταγματάρχου : — Ὑποχώρησις, υποχώρησις ! ἡμᾶς ; τώρα ; . . ἀλήθεια ; "Α ! εἶνε ἀδύνατον, ἀδύνατον ! — Εἴμεθα ἤδη ἐκτὸς τῆς οἰκίας· ὁ ταγματάρχης δεικνύει τὴν διεύθυνσιν, ἣν ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν. Τὰ ἄλλα τάγματα βαδίζουσιν ἤδη. — Ὑψιστε Θεε ! ὑποχωροῦμεν. Λοχαγέ, λοχαγέ, δι' ὄνομα Θεοῦ, διατί ὑποχωροῦμεν ; — Ὁ λοχαγὸς χωρὶς νὰ διηγήσῃ στρέφεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὴν πεδιάδα, ὡς ἂν ἐδείκνυε κάτι. . . Κυττάζω, ἦτο μία φάλαγγις ἐχθρικὴ προχωροῦσα πρὸς τὰ νῦτα ἡμῶν, μακρὰ, ἀτελεύτητος, ἐξαφανιζομένη ἐν τῷ πέρατι τῆς πεδιάδος. "Βρεῖνα ἀπολελιθωμένος.

— Πλὴν λοχαγέ, λοχαγέ ! καὶ τὰ ἄλλα σώματα λοιπὸν, καὶ αἱ ἄλλαι μεραρχαὶ ποῦ εἶνε ; τί πράττουν ; διατί δὲν ἔρχονται ;

— "Ε ! τί νὰ σοὶ εἶπω ! ἀπῆντησεν ὑψὸν τοὺς ὤμους.

— Λοιπὸν ἠττήθημεν ; ἀνεκράξα μετὰ φωνῆς ἀπέλπιδος.

— Καθὼς φαίνεται.

Ἐθεώρησα περίξ τοὺς στρατιώτας μου, ἐθεώρησα ἐκ νέου τὴν αὐστριακὴν φάλαγγα, ἐθεώρησα τὴν Βιλλαφράγκαν, ἐθεώρησα τὸ ἐξάισιον ἐκεῖνο λομβαρδικὸν πεδῖον, τὸν ὠραῖον ἐκεῖνον οὐρανὸν, τὰ ὠραῖα ἐκεῖνα ὄρη. — "Ω, πτωχὴ πατρίς μου, ἀνεκράξα συνενῶν τὰς χεῖρας. . . καὶ ἔκλαυσα ὡς νῆπιον.

Ἡ δεσποινὶς ἔκλινε τὴν κεφαλὴν, ἐστήριξε τὸ μέτωπόν ἐπὶ τῆς παλάμης καὶ ἔμεινε σκεπτικῆ.

X. ANNINOE.

Ὁ ἄνθρωπος ἤθελεν ἐτιμᾶλλον κερδίσει, ἐὰν ἔσπεργε νὰ φαίνεται ὁποῖος εἶνε, καὶ δὲν ἐπέμενε προσπαθῶν νὰ φαίνεται ὁποῖος δὲν εἶνε.

Σημειώσεις περί τοῦ

ΕΝ ΓΑΛΛΙΑΙ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ BICÊTRE

Τὸ εἰς τὰ περίχωρα τῶν Παρισίων κείμενον ἀρχαῖον νοσοκομεῖον **Bicêtre**, λαμβάνει ἤδη οὐσίωδεις ἐπιδηροσώσεις ἀφορώσας εἰς τὴν βελτιώσιν αὐτοῦ ὑπὸ ὑγιεινὴν ἔποψιν καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ διακόσμησιν. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο οἰκοδόμημα εἶναι ἀριστα τοποθετημένον ἐπὶ θέσεως ὑψηλῆς. Εἶναι ὑγιεινόν, εὐρύχωρον καὶ καλῶς διηρημένον, ἔχει δὲ τὸ προσόν, ὅτι κεῖται ἐκτὸς μὲν τῶν τειχῶν τῆς μεγαλοπόλεως, ἀλλὰ συνάμα πλησίον ταύτης. Οἰκοδομήθη τῷ 1286 ὑπὸ τοῦ **Jean de Pontoise** (ἐπισκόπου τοῦ **Winchester** ἐν Ἀγγλίᾳ). Ἡ περιωθεῖσα ὀνομασία **Bicêtre** εἶναι γαλλικὴ παραθορά τῆς ἀγγλικῆς ὀνομασίας **Winchester**. Ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας **Καρλόλου Ε'** ἐγένετο κτήμα τοῦ γαλλικοῦ στέμματος, ὃ δὲ δοῦξ τοῦ **Berry** κατέστησεν αὐτὸ λαμπρὸν ἐνδιαιτήμα. Τῷ 1411, διαρκούντος τοῦ μεταξὺ τῶν Βουργουνδιῶν καὶ τῶν Ἀρμανιάκ πολέμου, ἐλεηλατήθη, ἐπυροπόληθη καὶ ἐγκατελείφθη, τὸ δὲ 1416 ὁ δοῦξ τοῦ **Berry** ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τοὺς μοναχοὺς **Μονῆς τινος τῆς Παναγίας** ἐπὶ ἐπικαρπία. Ἐπὶ **Λουδοβίκου ΙΓ'** ἐδόθη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ γενικοῦ νοσοκομείου, ὅπερ διέθεσεν αὐτὸ ὡς πτωχοκομεῖον. Εἰς τὸ πτωχοκομεῖον ἐκείνο ἐκρατήθησαν τὸ πρῶτον φρενοβλαβεῖς. «Ἐπιφέρει ἐν **Bicêtre**, λέγει ὁ **Mercier**, ἀθουσά τις καλουμένη κρατητήριον. Εἶναι δ' αὕτη εἰκὼν τοῦ ἄδου. Ἐκεῖ ζῶσι βράζοντες ἐν ἀγανακτήσει ἐξ ακόσιοι δυστυχεῖς συνωλούμενοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δέ, πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀθλιότητός των, ὑπὸ τῶν κατατρογόντων αὐτοὺς παντοσιδῶν ζωύφιων, ὑπὸ τῆς ἀπελπισίας καὶ ὑπὸ τῆς στενοχωρίας. Ἡ θέσις αὐτῶν εἶναι ἑκατοντάκις χειρῶν τῶν ὑπὸ τοῦ **Μεξεντίου βασιανίζομένων**. Οἱ δικασταὶ κωφεύουσιν εἰς τὰς παραστάσεις τῶν δυστοχῶν τούτων. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐδολοφύνησαν τὸν φύλακα, τὸν ἱερέα ἢ τὸν ἐπισκεπτόμενον αὐτοὺς χειροῦργον, ἵνα ἐξέλθωσι τοῦ φρενοῦ ἐκείνου καταγωγίου καὶ ἀναπαυθῶσιν ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τοῦ δημίου». Καὶ ταῦτα μὲν γράφει ὁ **Mercier** περὶ τῶν ἐν **Bicêtre** κρατουμένων φρενοβλαβῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκεῖ νοσηλεύμενοι ἀσθενεῖς δὲν ἦσαν εἰς πολὺ κρείττονα κατάστασιν. Κατεκλίνοντο δύο, τρεῖς καὶ ἐνίοτε τέσσαρες ἐν τῇ αὐτῇ κλίνῃ καὶ αἱ πλεῖστοι τῶν κλινῶν προσήγγιζον ἀλλήλαις. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο τόσον ἀνεπαρκής, ὥστε οἱ ἐν τῷ νοσοκομείῳ δεκτοὶ γινόμενοι κατεκλίνοντο ἐκ περιτροπῆς, οἱ δὲ περιμένοντες τὴν σειρὰν των ἐκάθηντο ἐπὶ παρακειμένου σκίμποδος.

Ἐν **Bicêtre** ὑπῆρχε καὶ φυλακὴ κεντρικὴ διατηρηθεῖσα μέχρι τοῦ 1836. Ἐκεῖθεν ἀνεχώρουν

1. Ὁ σκληρὸς ἐκείνος βασιλεὺς τῶν ἀρχαίων Τυβερῶν ἐφόνευε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ καταδικαζομένους εἰς θάνατον δι' αἰτίαι, ἀφοῦ προηγουμένως προσέδεναν αὐτοὺς ἐπὶ πύλου.

διὰ τὰς λοιπὰς τοῦ Κράτους φυλακὰς οἱ βαρῦτοινοὶ κατάδικοι ἐν εἴδει ἀλύσου ἀλλήλοις προσδεδεμένοι, καὶ ἐκεῖθεν ἐξήρχοντο οἱ μέλλοντες νὰ κατατομηθῶσιν. Ἄξιον μνησίας εἶναι καὶ τὸ περιστατικόν, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ **Bicêtre** ἐγένετο τὸ πρῶτον τῇ 15 Ἀπριλίῳ 1793 ἡ δοκιμὴ ἐπὶ πτώματος τῆς ὑπὸ τοῦ **Δρῶς Guillotin** ἐπινοηθείσης τελειοποιημένης λαμητόμου, ἥτις ἀπὸ τοῦ ἐφευρέτου αὐτῆς φέρει τὴν ὀνομασίαν **γκιλοτίναι**. Εἰς τὸ ἐν **Bicêtre** φρενοκομεῖον ἐποιήσατο ἔναρξιν ὁ ἔνδοξος **Pinel** τῷ 1792 τῆς νέας φιλανθρώπου καὶ ἐπιστημονικῆς μεθόδου τῆς περιθάλψεως τῶν φρενοβλαβῶν, ἥτις ἐκεῖθεν διεδόθη καθ' ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Περὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἐκτενέστερον διελάβομεν ἐν δυὶ προλαβοῦσι τῆς Ἑστίαις τεύχεσιν. Ἄς ἐλπίζωμεν δέ, ὅτι δὲν θὰ βραδύνῃ ἐπὶ πολὺ εἰσέτι καὶ ἡ Ἑλλάς νὰ πράξῃ ὑπὲρ τῆς τόσῃ ἐνδιαφερούσης ταύτης κατηγορίας τῶν πασχόντων ὅ,τι πράττουσι πάντα τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη.

**

Τὸ ἐν **Earlswood** τῆς Ἀγγλίας

ΑΣΥΛΟΝ ΤΩΝ ΒΑΚΩΝ

Τὰ βλέμματα τοῦ περιηγητοῦ, δὲν πρὸς αὐτὸν ἤ φεύγουσα ἀμαξοσοχία τοῦ Νοτιο-ἀνατολικοῦ σιδηροδρόμου, προσελκύει ἡ θέα ἡγεμονικοῦ κτιρίου, ὑψουμένου ἐν τοῖς πέριξ τοῦ **Red-Hill**. Ἐν τῷ μεγάρῳ τούτῳ ἀνὴρ ὄντως φιλόανθρωπος, ὁ διδάκτωρ **Reed**, μετάνεγκε τὸ ἄσυλον τῶν ὑπὸ διανοητικῆς ἀμβλύτητος πασχόντων. Ὅτε ὁ ἐξαίρετος οὗτος ἀνὴρ ἔδρυσεν τὸ πρῶτον αὐτοῦ κατάστημα ἐν **Highgate-Hill**, ὅπερ ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ ἐν **Earlswood**, τὸ θέαμα, ὅπερ τῷ παρέσχον οἱ πρῶτοι οὗς συνήγαγεν ἐκεῖ βλάκες, ἤρκει ὅπως ἀποθαρρύνῃ τὴν σθεναρωτέραν ψυχὴν. «Ἐπῆρξε περιόδος, ἔλεγε, συγχύσεως, ἀταξίας καὶ τοῦ παραδοξοτέρου θορύβου. Οἱ μὲν εἶχον τεταραγμένην τὴν ὕψιν, οἱ δὲ ἦσαν ἀνίκανοι νὰ ἀρθρώσωσι λέξιν τινά. Πολλοὶ εἶχον μέλος τι ἢ μὴν τινα τοῦ σώματος παράλυτον, πάντες δὲ ἀσθενῆ ἢ βεβλαμμένην τὴν διάνοιαν. Τινὲς ἔτυχον ὑπερβολικῶν θωπεύσεων κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτῶν ἡλικίαν, ἄλλοι τοῦναντίον παρημελήθησαν, καὶ ἄλλοι ὑπῆρξαν ἀντικείμενον κακίστης μεταχειρίσεως. Οἱ μὲν ἐξέβαλλον φωνὰς ἀκαταλήπτους, οἱ δὲ ἐπανίσταντο ἄνευ ἀφορηῆς. Ἐνιοὶ μὲν ἐφρίνοντο δυσθύμως ἔχοντες, ἄλλοι δὲ ἀναίσθητοι καὶ ἀπαθεῖς. Ἄλλοι πάλιν ὑπὸ τὸ κράτος νευρικοῦ ἐρεθισμοῦ διατελοῦντες, ἐξέπεμπον ἀκουσίας κραυγὰς. Ἄλλοι δὲ ἐκρούποντο ὅπως ἀποφύγωσι τὸ βλέμμα τοῦ ἐχθροῦ ὑπ' αὐτῶν νομιζομένου ἀνθρώπου. Παράθυρα ἐθραύοντο, ἀνεστράφησαν φραγμοὶ, καὶ ἐν γένει τὸ πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας ἐπεκράτει ἐν τῷ καταστήματι. Πλεῖστοι, μάρτυρες τῶν ἀπεριγράπτων τούτων σκηνῶν, ἀπεσῶρησαν καταληφθέντες ὑπὸ βαθυτάτης ἀθυμίας, ἄλλοι δὲ